

When we talk about motivation for continuous professional growth of the future teacher, first it is necessary to consider educational and professional motivation, which is based on professional orientation and aimed at solving professional problems.

Key words: *motivation, motive, educational motivation, professional motivation, professional development, future teacher.*

УДК 371.13:34

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–27.110-115

Петро Ситник
Petro Sytnyk

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРАВА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE BACHELORS OF LAW IN THE CONDITIONS OF INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT

У статті розглянуто педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів права в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти. Проаналізовано особливості компетентнісного підходу до сучасної вищої юридичної освіти, схарактеризовано класифікації інструментальних компетентностей, які існують у сучасній педагогічній науці, виокремлено ті, які повинні формуватися у майбутніх юристів під час навчання, а саме: здатність до аналізу і синтезу, письмові та усні комунікаційні вміння рідною мовою, здатність самостійно знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел, зокрема, користуючись засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: *юридична освіта, фахова підготовка юристів, правники, практичний аспект, мотивація, інформаційно-комунікаційні технології.*

Формування професійної компетентності майбутнього фахівця відбувається ще від самого початку навчання та в процесі здобуття освіти. Якість юридичної освіти та підхід до підготовки майбутніх юристів є запорукою існування та розвитку правової держави загалом. Отже, важливим чинником для кожного майбутнього бакалавра права є професійний підхід педагогів до навчання фахівців. Реалізація конституційного принципу верховенства права та захисту прав людини неможливі без професійних юристів, які здатні сприяти на впровадження новітніх правових реформ.

На сьогоднішній день, в умовах європейського розвитку країн, важливе реформування освіти, в тому числі і юридичної, оскільки освітня програма в закладах вищої освіти (ЗВО) не відображає в повній мірі потреби країни та суспільства.

Темпи економічного розвитку України зумовлюють необхідність адаптації системи освіти до нового, сучасного підходу підготовки кадрів для можливості реалізації європейського напрямку співробітництва та, перш за все, відбудови правової держави і правової системи. Для реалізації вищезазначеного напрямку розвитку особливу роль відіграє професія юриста, для якісного та продуктивного виконання обов'язків якого є важливою саме його освітня підготовка у ЗВО України в належних умовах формування професійної компетентності, що відповідають вимогам та потребам сучасності.

На сьогоднішній день, на нашу думку, існує проблема відсутності належних умов навчання, які би забезпечували професійну компетентність бакалаврів права на рівні, який необхідний у 2019 році, що потребує від процесу їх навчання тісної взаємодії із інформаційно-комунікаційними технологіями, законодавчими базами і юридичними порталами.

Вивчення зазначених проблем відображено в науково-педагогічних дослідженнях, зокрема формування професійної компетентності юристів. Суттєвий внесок у висвітлення широкого кола питань щодо розвитку дистанційної освіти здійснили О. Бандурка, В. Биков, Д. Демченко, О. Денищик, Л. Зеліско, Л. Карташова, А. Кучерявий, Н. Матвіїшин, О. Михайленко, О. Федорчук, Б. Чупринський тощо.

Аналіз та розгляд поставленої проблеми є актуальним, починаючи з незалежності України, коли постало питання у розбудові власної та незалежної держави, використовуючи лише власні ресурси та власних фахівців для створення ефективної правової системи. Проте, нагальним питанням є все ж таки не тільки аналіз проблематики, а найголовніше – визначення шляхів їх вирішення, не обмежуючись теорією, а використовуючи ті підходи, які можна застосувати на практиці в процесі навчання юристів і після його закінчення.

Мета статті полягає в аналізі стану і проблематики фахової підготовки майбутніх юристів у ЗВО, чинників, які впливають на підготовку юристів, зокрема, їх професійної компетентності, а також стану юридичної освіти в Україні на сьогоднішній день.

Інтеграція України в європейський освітній простір, нові вимоги до працевлаштування випускників-юристів потребують, насамперед, чіткого визначення педагогічної системи формування необхідних компетентностей сучасного фахівця. В новітніх умовах необхідним є формування особистості, яка характеризується творчим типом мислення, ініціативністю та самостійністю у прийнятті рішень. Сприятиме цьому, головним чином, формування інструментальних компетентностей майбутніх юристів у процесі навчання та самостійності у прийнятті рішень.

Реалізація конституційного принципу верховенства права, політичні, правові та економічні реформи, що відбуваються сьогодні у розвитку українського суспільства, потребують модернізації й оптимізації системи професійної підготовки юридичних кадрів, тому що якість юридичної освіти є запорукою існування і розвитку правової держави. На нашу думку, одним з провідних напрямів модернізації юридичної освіти в Україні є впровадження компетентнісного підходу до викладання юридичних дисциплін.

Компетентнісна парадигма в сучасних освітніх системах потребує нового розуміння поняття якості освіти. Згідно з терміном, визначеним Законом України “Про вищу освіту” якість освіти – це рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти [11].

Отже, саме формування професійної компетентності є метою сучасної вищої освіти. Термін “компетентність” визначається у звітах організації ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) як здатність успішно вирішувати складні проблеми в умовах особливих обставин завдяки мобілізації психосоціальних (когнітивних або не когнітивних) ресурсів [12, с. 43].

А. Хуторський вважає, що компетентність – це володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає її особистісне ставлення до неї і до предмета діяльності [13]. Ф. Вайнерт визначає компетентність як когнітивні навички та здібності, необхідні для вирішення конкретних завдань, а також пов'язані з ними мотиваційну, волюву і соціальну готовність успішно і відповідально їх використовувати в змінних ситуаціях [14, р. 27].

На думку Н. Шматко, актуальність введення компетентнісного підходу диктується динамікою на ринку праці, зумовленими технологічним прогресом; зростаючими потоками різномірної інформації; формуванням глобального ринку освітніх послуг та наукових розробок [15, с. 33].

Отже, компетентнісний підхід передбачає спрямування освітнього процесу на формування певних компетентностей і значне посилення тим самим практичної спрямованості освіти. Оптимізація процесу формування професійної компетентності майбутніх юристів в Україні потребує пошуку й використання перспективних інноваційних технологій навчання. Згідно з досвідом багатьох країн світу, у тому числі й України, ефективним засобом підвищення якості освіти є впровадження в освітній процес засобів дистанційного навчання, що, розвиватиме, зокрема, самостійність правників у використанні інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку та використання інформації для вирішення практичних задач. Дистанційне навчання в Україні може бути реалізоване і як окрема форма навчання, і як доповнення до традиційних форм.

Н. Жевакіна дає таке визначення поняттю “дистанційне навчання”, це цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії викладача та студента, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють здійснювати навчання на відстані [18, с. 6].

Результати проаналізованих наукових досліджень доводять, що процес формування професійної компетентності майбутніх юристів у ЗВО буде більш ефективним за певних педагогічних умов. Так, важливою, на наш погляд, педагогічною умовою формування професійної компетентності майбутніх юристів засобами дистанційного навчання є створення інтегрованого інформаційно-освітнього середовища шляхом поєднання традиційних і дистанційних форм і методів навчання, активного використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій як технологічної основи процесу дистанційного навчання. Це надасть студентам можливість виконувати завдання у зручний час з дотриманням кінцевих термінів, що розвиватиме відповідальність правника за поставлені задачі.

Ефективним інструментом для створення інтегрованого інформаційно-освітнього середовища у ЗВО можуть слугувати різні платформи, наприклад, система дистанційного навчання Moodle (Modular Object – Oriented Dynamic Learning Environment) – модульне об’єктно-орієнтоване динамічне середовище дистанційного навчання. Moodle вже почало активно використовуватись під час навчання у Києво-Могилянській академії, що значно покращує швидкість обміну інформацією між студентами та викладачами, а також зобов’язання студента самостійно слідкувати за надходженням нових завдань, їх термінів виконання, що є необхідним чинником розвитку самоврядування студента-бакалавра правника. Підвищенню ефективності процесу формування професійної компетентності майбутніх юристів може сприяти підвищенню рівня самостійності і пізнавальної активності студентів за допомогою використання практико-орієнтованих форм і методів навчальної роботи, комплексу інтерактивних мультимедійних навчальних матеріалів.

Ефективним допоміжним засобом підвищення рівня самостійності й пізнавальної активності майбутніх юристів в умовах дистанційного навчання можуть виступати інтерактивні мультимедійні навчальні матеріали різних за викладом матеріалу типів: демонстраційних, тренажерних, довідково-інформаційних, контролюючих, імітаційних моделюючих тощо [20, с. 120].

У своїй роботі В. Пунтус зазначає на такий зміст основоположних компетентностей правника: методологічна, здатність ефективно планувати час, вміння визначати ефективні методи виконання завдань, самостійність при вирішенні проблем, здатність приймати відповідальні рішення в різноманітних ситуаціях, інформаційно-технологічна компетентність, навички роботи з інформацією (вміння вести пошук, знаходити, аналізувати, оцінювати інформацію з різних джерел для ефективного виконання професійних завдань, професійного та особистісного розвитку); елементарні навички роботи з комп’ютером; використання інформаційно-комунікаційних технологій; іншомовна компетентність: знання іноземної мови; комунікативна компетентність: ефективна письмова і усна комунікація рідною мовою [18, с. 116].

Більш конкретизовано (в межах проекту “Tuning”) набір інструментальних компетентностей включає в себе: здатність до аналізу і синтезу; здатність до організації і планування;

базові загальні знання; базові знання з професії; письмові та усні комунікаційні вміння рідною мовою; знання другої мови; елементарні комп'ютерні вміння; вміння управляти інформацією (здатність знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел); здатність розв'язувати проблеми; здатність приймати рішення [18]. Випускник-бакалавр повинен володіти наступними компетентностями: універсальними: загальнонауковими; інструментальними; здатністю до письмової та усної комунікації державною мовою і необхідне знання другої мови; готовністю до організаційно-управлінської роботи з малими колективами; готовністю працювати з інформацією з різних джерел; соціально-особистісними і загальнокультурними компетенціями; професійними [13, с. 11].

Дослідження Ю. Постілякової наочно демонструють підвищені вимоги до професійної діяльності педагога: особистісним (впевненість у своїх здібностях, самоповага, комунікативні навички та ін.); когнітивним (організація своїх внутрішніх ресурсів та управління ними); соціально-орієнтованим (одержання підтримки в стресових ситуаціях тощо); інструментальним (здатність розпізнавати ситуації, пов'язані з ризиком для здоров'я тощо) [17, с. 37].

Таким чином, ми пропонуємо виділити саме такі інструментальні компетентності, яким має володіти майбутній бакалавр права: здатність до аналізу і синтезу, письмові та усні комунікаційні вміння рідною мовою, здатність знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел, здатність розв'язувати проблеми, здатність до самостійного прийняття рішень та критичного мислення.

Формування такої компетентності як здатність знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел є, наразі, пріоритетом для ЗВО, що, зокрема, готують юристів, котрим необхідно буде в своїй праці мати справу з надзвичайно великими об'ємами інформації, законодавчими базами та судовими реєстрами.

Кожен фахівець-юрист повинен уміти працювати з нормативно-правовою базою, речовими доказами, архівними документами, вміти їх аналізувати, співставляти, знати на якому етапі (під час проведення слідства, під час судового процесу тощо) застосувати. Інформація супроводжує юриста упродовж усієї його професійної діяльності. Окрім письмових джерел, що несуть інформацію, юрист повинен вміти працювати з електронними носіями, зокрема добре володіти роботою в системі "Ліга-Закон" та "I-Plex", уміти складати фоторобот та проводити експертизу "Дактилоскопію", знати як робити в базі даних та вміти їх створювати тощо. Така компетентність у майбутніх юристів формуватиметься в процесі використання вищезазначених інструментів для вирішення завдання в процесі освітнього процесу, технології "занурення" у професійну діяльність, упровадження контекстного навчання.

Таким чином, ми приходимо до переконання в тому, що володіння інструментальними компетентностями для майбутніх юристів стане гарантією успіху в житті людини. Інструментальні компетентності ідентифікуються з пізнавальними, комунікативними, методологічними та технологічними вміннями студентів, що сприяє формуванню високопрофесійного фахівця в галузі права.

Поєднання дистанційного підходу навчання із традиційним, інтеграція навчальних платформ у освітній процес бакалаврів права сприятиме формуванню основоположної ознаки компетентності, зокрема, адаптації до роботи із інформаційно-комунікаційними технологіями та самостійним вирішення поставлених питань чітко в межах кінцевих термінів. Успішне їх формування необхідно забезпечити необхідними педагогічними умовами та методикою, створити ефективну модель та конкретизувати критерії та показники їх формування, що і є основним завданням для подальших наукових розвідок.

Як свідчать результати проведеного дослідження, формування професійної компетентності майбутніх юристів у ЗВО буде більш ефективним за таких педагогічних умов: створення інтегрованого інформаційно-освітнього середовища шляхом поєднання традиційних і дистанційних форм і методів навчання, активного використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій як технологічної основи процесу дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Г.Г. Швачич, В.В. Толстой, Л.М. Петречук, Ю.С. Іващенко, О.А. Гуляєва, О.В. Соболенко Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230 с.
2. Н.Н.Лисовенко, И.С. Белова, В.В. Викторов. Інформаційно-програмна підтримка адаптивної онлайн-освіти. Монографія. під ред. Л.Н. Савчук Дніпропетровськ : "Герда", 2014. 78 с.
3. ДСВО МОНУ. Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-професійна програма бакалавра галузі знань 08 – право спеціальності 081 – право. – Вид. офіц. тимчас. Рівне, 2015. 38 с.
4. Зимняя И. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования // Высшее образование сегодня. 2003. № 5. С. 34-42.
5. Кузьмина Н. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва, 1990. 327 с.
6. Настройка образовательных структур в Европе [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.let.rug.nl/TuningProject/index.htm>.
7. Постылякова Ю. Ресурси совладання со стрессом в разных видах профессиональной деятельности // Психологический журнал. 2005. Том 26, № 6. С. 35-43
8. Пунтус Е. К проблеме формирования инструментальных компетенций у студентов в условиях аграрного колледжа // Журнал "Инновации в образовании". 2010, № 12. С. 110-126.
9. Пунтус Е. Формирование инструментальных компетенций в учебно-проектной деятельности студентов аграрного колледжа при изучении иностранного языка // Вестник Брянского государственного университета. Вып. № 1. 2011. С. 301-310.
10. Субетто А. Онтология и эпистемология компетентного подхода, классификация и квалиметрия компетенций. СПб. Москва, 2006. 72 с.
11. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України [прийнято Верхов. Радою 1 червня 2014 р. № 1556-VII]. – 2011 р. – № 3166-VI]. Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
12. Competencies for a Successful Life and Well-functioning Society / D.S. Rychen, L.H. Salganik. Toronto : Hogrefe & Huber, 2003. 224 p.
13. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты [Электронный ресурс] // Эйдос. – 2002. Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>
14. Weinert F.E. Definition and Selection of Competencies: Concepts of Competence / F.E. Weinert; Max Planck Institute for Psychological Research. Munich, 1999. 36 p.
15. Шматко Н.А. Компетенции инженерных кадров: опыт сравнительного исследования в России и странах ЕС // Форсайт. Москва, 2012. Т. 6, № 4. С. 32-47.
16. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні від 20.12.2000 р. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://khntusg.com.ua/files/2014/conc.pdf>.
17. Holmberg B. The Evolution, Principles and Practices of Distance Education, Vol. II / B. Holmberg. Oldenburgh : B/S-Verlag der Carl von Ossietzky Universitat. 2005. 173 p.
18. Жевакіна Н.В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Луганськ, 2009. 14 с.
19. Пальшкова І.О. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2009. 44 с.

20. Максименко Н.В., С.П. Махота Мультимедійне супроводження викладання географії у школі // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2010. Вип. 12. С. 118-122.

The article covers the pedagogical conditions of formation of professional competence of future bachelors of law in the conditions of information and educational environment of higher education institution. The peculiarities of the competence approach to the modern higher legal education are analyzed, the classifications of instrumental competences that exist in modern pedagogical science are characterized, the ones that should be formed in future lawyers during training are distinguished, namely: ability to analyze and synthesize, written and oral skills language, the ability to independently find and analyze information from various sources, in particular, using information and communication technologies.

The analysis and consideration of this problem is relevant, since the independence of Ukraine, when it came to the question of building its own and independent state, using only its own resources and its own specialists to create an effective legal system. However, an urgent issue is not only the analysis of problems, but most importantly, the definition of ways of solving them, not limited to theory, but using those approaches that can be applied in practice during the training of lawyers and after its completion.

The quality of legal education is the key to the existence and development of the rule of law. In our opinion, one of the leading areas of modernization of legal education in Ukraine is the introduction of a competent approach to teaching legal disciplines.

Key words: *legal education, professional training of lawyers, education of lawyers, professional education of jurists, issues of legal education in Ukraine, professional education of future lawyers, practical aspect of education of lawyers, lawyer's motivation, information and communication technologies.*

УДК 378.015.31: 613

DOI: 10.32626/2309-9763.2019-27.115-120

Олена Согоконь
Olena Sohokon

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

FORMATION OF HEALTH-SAVING COMPETENCE OF STUDENTS OF MODERN EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

У статті описані та обґрунтовані потреби щодо формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців. Розроблена класифікація здоров'язбережувальних технологій, запропонована модель формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців та шляхів їх упровадження у заклади вищої освіти України, а також застосування Концепції формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього простору та пропаганда здорового способу життя шляхом маркетингових заходів і прийомів.

Ключові слова: *здоров'язбережувальна компетентність, фізкультурно-оздоровчі технології, студент сучасного закладу вищої освіти, медико-профілактичні технології, розумова та фізична працездатність.*

Упровадження здоров'язбережувальних технологій пов'язане з використанням фізкультурно-оздоровчих та медико-профілактичних технологій, сутність яких полягає в комплексній оцінці умов виховання і навчання, які дозволять зберегти здоров'я студентської молоді, сформуванню більш високого рівня культури здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з